

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มี ความสัมพันธ์กับอัตราภาวะ โภชนาการเกินของนักเรียนใน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี โดยมีรายละเอียดในการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

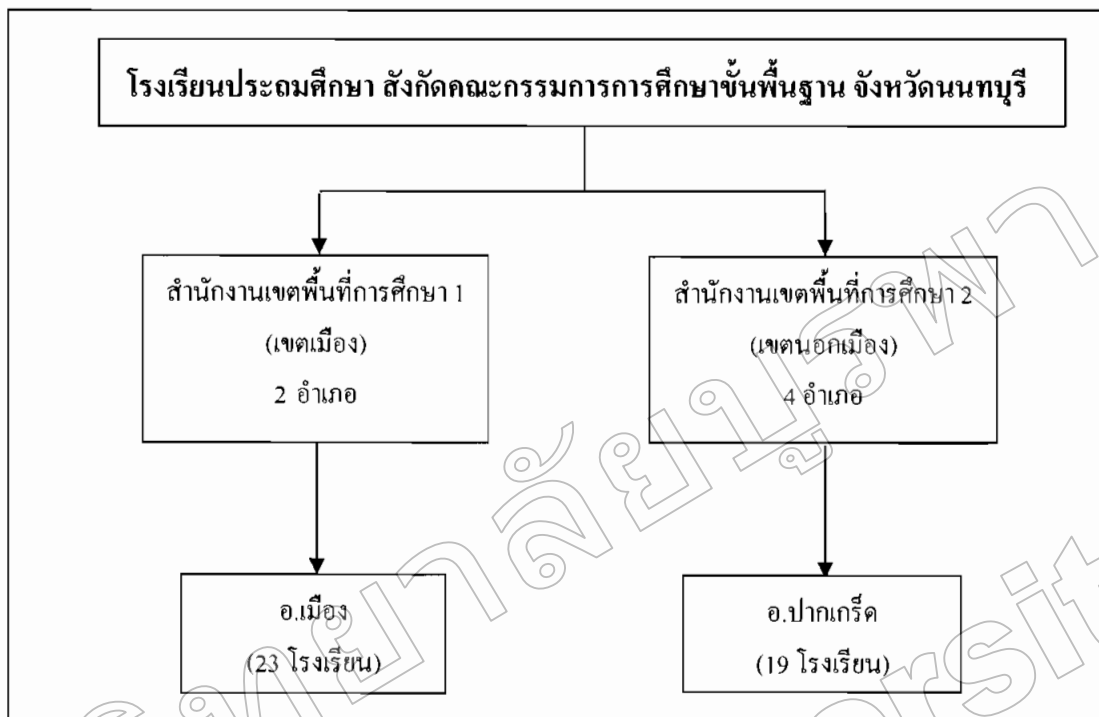
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี จำนวน 105 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี ที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2551 จำนวน 42 โรงเรียน โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี ที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับประถมศึกษา มีสองเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ที่ 1 เป็นเขตเมือง ได้แก่ อำเภอเมือง 23 โรงเรียน อำเภอบางกรวย 20 โรงเรียน และ เขตพื้นที่การศึกษา ที่ 2 เป็น เขตนอกเมือง ได้แก่ อำเภอบางใหญ่ 14 โรงเรียน อำเภอบางบัวทอง 13 โรงเรียน อำเภอ ไทรน้อย 16 โรงเรียน และอำเภอปากเกร็ด 19 โรงเรียน

2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลาก เขตเมือง 1 อำเภอ และนอกเขตเมือง 1 อำเภอ เขตเมือง ได้แก่ อำเภอเมือง ซึ่งมีจำนวน 23 โรงเรียน และเขตนอกเมือง ได้แก่ อำเภอปากเกร็ด มี จำนวน 19 โรงเรียน จำนวน 42 โรงเรียน ซึ่งทั้ง 42 โรงเรียน มีข้อมูลการประเมินภาวะ โภชนาการ จากการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง ของนักเรียนในโรงเรียน ที่ผ่านมาไม่เกิน 6 เดือน ทุกโรงเรียน

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกน้ำหนักและส่วนสูง เป็นการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง จากการบันทึกลงในสมุดสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนที่ผ่านมา ไม่เกิน 6 เดือน โดยประเมินภาวะโภชนาการเกินจากการใช้ค่าน้ำหนักต่อส่วนสูง เป็นตัวบ่งชี้เทียบกับกราฟแสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กไทย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2542

ส่วนที่ 3 แบบบันทึกการจัดบริการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน ได้แก่ รายการอาหารกลางวัน ที่โรงเรียนจัด ใน 1 สัปดาห์ โดยแบ่งการตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

การจัดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่างๆและไข่ การจัดรายการอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำมัน การจัดผักและผลไม้เป็นส่วนประกอบของอาหารมื้อกลางวัน และความซ้ำของรายการอาหารกลางวัน

3.1 โรงเรียนจัดอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน โดยมีข้าวเป็นอาหารหลัก และอาหารแปรรูปจากแป้ง

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	เกณฑ์
1 คะแนน	มีข้าวเป็นอาหารหลัก 4-5 วันต่อสัปดาห์ และจัดอาหารแปรรูปจากแป้ง 1 วันต่อสัปดาห์
0 คะแนน	มีข้าวเป็นอาหารหลัก น้อยกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ และจัดอาหารแปรรูปจากแป้งมากกว่า 1 วันต่อสัปดาห์

3.2 การจัดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ และไข่

โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

คะแนน	เกณฑ์
1 คะแนน	การจัดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ และไข่ 5 วันต่อสัปดาห์
0 คะแนน	การจัดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ และไข่น้อยกว่า 5 วันต่อสัปดาห์

3.3 การจัดรายการอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำมัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ไขมันอิ่มตัว และไขมันไม่อิ่มตัว

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	เกณฑ์
1 คะแนน	จัดรายการอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำมันประเภทไม่ใช้ไขมันอิ่มตัว
0 คะแนน	จัดรายการอาหารที่มีส่วนประกอบของน้ำมันประเภทใช้ไขมันอิ่มตัว

3.4 โรงเรียนจัดอาหารกลางวันที่มีผักและ/หรือ ผลไม้เป็นส่วนประกอบของอาหาร โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

คะแนน	เกณฑ์
1 คะแนน	มีผักและ/หรือ ผลไม้ 5 วันต่อสัปดาห์เป็นส่วนประกอบของอาหาร
0 คะแนน	มีผักและ/หรือ ผลไม้น้อยกว่า 4 วันต่อสัปดาห์เป็นส่วนประกอบของอาหาร

3.5 ความซ้ำซากของรายการอาหารที่โรงเรียนจัดสำหรับนักเรียน ใน 1 สัปดาห์ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	เกณฑ์
1 คะแนน	ไม่มีความซ้ำซากของรายการอาหาร ใน 1 สัปดาห์
0 คะแนน	มีความซ้ำซากของรายการอาหาร ใน 1 สัปดาห์

คะแนนการจัดบริการอาหารกลางวันมีคะแนนเต็มเท่ากับ 5 คะแนน ผู้วิจัยจึงนำคะแนนที่ได้นำมาเป็นเกณฑ์การประเมินการจัดบริการอาหารกลางวันของโรงเรียนดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์การจัดบริการอาหารกลางวัน
0-4 คะแนน	หมายถึง	ไม่ผ่านเกณฑ์การจัดบริการอาหารกลางวัน

ส่วนที่ 4 แบบสังเกตชนิดอาหารว่าง เป็นอาหารหรือขนมทุกประเภทที่โรงเรียนเป็นผู้ขายหรือเปิดประมูลให้เอกชนเข้ามาจัดจำหน่ายภายในโรงเรียนนอกเหนือจากอาหารมื้อกลางวัน ได้แก่ อาหารรสหวาน รสเค็ม ลักษณะของเหลวหรือของแข็งก็ได้ โดยกรรมวิธีการปรุงแต่งที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาจากจำนวนประเภทหรือจำนวนชนิดที่มีจำหน่ายภายในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือกตอบ มี 2 ระดับ คือ มี ไม่มี โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน
มี ให้คะแนน 1 คะแนน
ไม่มี ให้คะแนน 0 คะแนน

ส่วนที่ 5 แบบสังเกตแหล่งจำหน่ายอาหาร สถานที่ ร้านค้า ร้านขายอาหารหรือรถเข็นที่ตั้งอยู่บริเวณภายนอกโรงเรียนที่มีระยะห่างจากโรงเรียน ไม่เกิน 50 เมตร โดยพิจารณาจากจำนวนแหล่งจำหน่ายอาหารภายนอกบริเวณโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือกตอบ มี 2 ระดับ คือ มี ไม่มี โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน
มี ให้คะแนน 1 คะแนน
ไม่มี ให้คะแนน 0 คะแนน

ส่วนที่ 6 แบบสัมภาษณ์การสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกาย การดำเนินการของโรงเรียนที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย ได้แก่ การจัดกิจกรรมออกกำลังกายนอกเหนือจากกิจกรรมในช่วงโมงพลศึกษาของโรงเรียน พิจารณาจากจำนวนครั้งของการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในแต่ละสัปดาห์ โดยมีลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือกตอบ มี 2 ระดับ คือ มี ไม่มี โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

มี ให้คะแนน 1 คะแนน

ไม่มี ให้คะแนน 0 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการ ปัจจุบันภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับภาวะโภชนาการเกินของเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. ศึกษาเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ
3. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน ชนิดของอาหารว่างที่จำหน่ายในโรงเรียน แหล่งจำหน่ายอาหารนอกโรงเรียน และการสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของเด็กนักเรียน
4. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบ และแก้ไขเนื้อหา
5. นำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้ได้สาระตรงกับสิ่งที่ต้องการมากที่สุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ จำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานด้านส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 3 ท่าน
6. หลังจากที่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) ได้ค่าเท่ากับ .80 และนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข
7. นำเครื่องมือที่ได้ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าในการศึกษานี้จะไม่ส่งผลกระทบใดๆต่อกลุ่มตัวอย่างและข้อมูล que ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้นั้นข้อมูลทุกอย่างจะเก็บไว้เป็นความลับ นำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม โดยผลการวิจัยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้คือ โรงเรียนที่ถูกจับฉลากได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี

2. ขั้นตอนการ

2.1 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของการทำวิทยานิพนธ์ต่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนนทบุรี ให้เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้บริหาร โรงเรียน ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ตัวแทนโรงเรียนตามที่ได้

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือน มีนาคม 2552 โดยการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงาน โภชนาการ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ข้อมูลการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ได้จากสมุดรายนามประจำตัวนักเรียน การสัมภาษณ์การสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกาย การบันทึกรายการอาหารกลางวันและการสังเกตการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน และนอกโรงเรียนที่มีรัศมีไม่เกิน 50 เมตร โดยขอความร่วมมือจากอาจารย์ใน โรงเรียน

2.4 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะรวบรวม และตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ทุกชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน โดยใช้การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและต่ำสุด

2. สถิติการวิเคราะห์ (Analysis Statistical) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอัตราภาวะโภชนาการเกินของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี จากการทดสอบการกระจายของข้อมูลอัตราภาวะโภชนาการเกินพบว่า ไม่เป็นโค้งปกติ จึงใช้สถิติ Non Parametric โดยใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman Rank Correlation Coefficient)